

Fra: Silje Lillevik Eriksen
Sendt: 4. september 2025 22:26
Til: Fougner Elisabeth
Emne: Høringsinnspill ny kulturmiljølov - fra Eidsvoll kommune

Hei,

Viser til tidligere korrespondanse og spørsmål om utsatt frist til ny kulturmiljølov. Bakgrunnen for å be om utsatt frist var for å rekke politisk behandling av høringsinnspillet. Politisk behandling var 2. september, men protokollen fra de to møtene er enda ikke klar, derfor har vi ikke fått sendt inn det vedtatte innspillet. Jeg har fått det tilsendt på epost, slik at jeg kunne videreformidle det til dere, men kan også sende over fullstendig protokoll når den er klar. Etter anmodning fra dere sendte jeg inn administrasjonens innspill/saksframlegg før det ble politisk behandlet. Følgende innspill ble vedtatt i både Hovedutvalg for samfunn og næring og Hovedutvalg for kultur og medborgerskap:

Eidsvoll kommune støtter målet om å bevare viktige kulturminner som del av vår felles historie og identitet. Samtidig må lovverket balansere vern med lokal utvikling, økonomisk bærekraft og respekt for privat eiendomsrett.

Vi ønsker en kulturminnelov som styrker lokalsamfunnet gjennom prinsippet "vern gjennom bruk", og som gir rom for utvikling av både bygd og by. Beslutninger om arealbruk bør tas nærmest mulig de berørte, og kommunene må ha reell myndighet i plansaker. Tidsfrister bør innføres for å sikre fremdrift, og staten må vise tillit til kommunenes evne til å balansere ulike hensyn.

Privat eiendomsrett må respekteres. Ingen grunneiere bør lide økonomisk tap som følge av vern uten rettferdig kompensasjon. Vi støtter Riksantikvarens forslag om lovfestet rett til tilskudd ved antikvariske merkostnader. Dispensasjon bør kunne gis der tiltak ikke vesentlig skader kulturminneverdien, og prosessene må være åpne og rettferdige.

Kommunene står overfor store økonomiske utfordringer. Staten bør kompensere når nasjonale verneinteresser begrenser utvikling, og nye krav må være kostnadsnøytrale. Kommunene kan ikke pålegges oppgaver som øker utgiftene uten tilsvarende inntekter.

Kulturarv er en ressurs for lokalsamfunnet. Vern bør skje i dialog med innbyggerne, og frivillig innsats og samarbeid med lokale aktører bør stimuleres. Kulturminner kan styrke identitet og tilhørighet, og bidra til reiseliv og næringsutvikling.

Oppsummert ønsker Eidsvoll kommune en lov som ivaretar verneinteresser i samspill med lokaldemokrati, økonomisk bærekraft og eiendomsrett – slik at kommunene får den tilliten de fortjener.

Med vennlig hilsen

Silje Lillevik Eriksen | arealplanlegger, kommunal forvaltning

tlf: 940 28 558 | eidsvoll.kommune.no | [Følg oss på Facebook](#)

Saksframlegg

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
PS	Hovedutvalg for kultur og medborgerskap	
PS	Hovedutvalg for samfunn og næring	

Høringsuttalelse ny kulturmiljølov

Kommunedirektørens innstilling

Eidsvoll kommune støtter forslag til ny kulturmiljølov og foreslåtte endringer til plan- og bygningsloven. Saksframlegget er kommunens høringsinnspill.

Saksutredning:

Saksopplysninger

1.1 Bakgrunn for saken

Kulturmiljølovutvalget har utarbeidet og fremmet forslag til ny kulturmiljølov. Dagens lov er fra 1978 og utvalget peker på at dette er en av de eldste forvaltningslovene i Norge. I forslaget er lovverket oppdatert ut fra endringsbehov som samfunnsutviklingen har ført til, som store endringer i arealbruk, sentralisering, gjengroing av landskap og endrede lovverk. Høringsfrist er 15. august 2025, men Eidsvoll kommune har fått utsatt frist for å rekke politisk behandling av høringsuttalelsen.

Lovforslaget finnes her: [Høring - NOU 2025: 3 Ny kulturmiljølov - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2025-3/id3092679/)
(www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2025-3/id3092679/)

Lovforslaget inneholder regler for å ta vare på kulturmiljø, blant annet gjennom automatisk fredning og fredning ved vedtak fra kulturmiljømyndighetene. Under redegjøres det for hovedtrekk i ny lov.

1.2 Hovedtrekk i ny lov

Navnet endres fra Lov om *kulturminne* til Lov om *kulturmiljø*. Dette er en dreining i kulturminnefeltet bort fra enkeltobjekter og over til at kulturminner inngår i en større helhet. Et kulturmiljø defineres slik i ny lov: Kulturmiljø: «Eitt eller flere kulturminne og heile det fysiske miljøet der kulturhistoria kjem til uttrykk». Endring i begrepsbruk er en oppfølging av den siste stortingsmeldingen fra 2020 «Nye mål i kulturmiljøpolitikken», hvor regjeringen innførte begrepet kulturmiljø som samlebetegnelse.

Ny lov legger opp til at fylkeskommunen får myndighet etter kulturmiljøloven, der det i dag er Riksantikvaren som har myndighet. Riksantikvaren skal i større grad fungere som direktorat som følger politiske retningslinjer og legger føringer for utøvelse av landets kulturmiljøpolitikk. Fylkeskommunen vil fortsatt ha veiledningsplikt og gi kommunene råd i saker som berører kulturmiljøverdier.

Det legges ikke opp til at kommunene skal ha myndighet etter lovverket, men lovforslaget peker på et generelt ansvar til å ta vare på kulturmiljø som en ikke-fornybar ressurs.

Jordfaste kulturminner innføres som et nytt begrep i ny lov. Det vi i dag kaller arkeologiske kulturminner omfatter kulturminner som ligger i eller på fast grunn eller i vann, som ikke kan flyttes. Eksempler på jordfaste kulturminner er gravhauger, helleristninger, hustufter, rydningsrøyser, fangstgroper etc. Fredningsgrensen for disse kulturminnene er foreslått endret til og med 1650. I dag er denne grensen inntil år 1537, noe som fører til at verdifull kunnskap om tiden etter reformasjonen går tapt.

Det legges opp til å kunne frede fremkomstmidler som fly, biler, tog, vogner og sykler. I dagens kulturminnelov er det mulig å frede fartøy (skip/båter), men lovforslaget legger opp til å omfatte alle typer fremkomstmidler.

Kirker eldre enn 1850 foreslås fredet. Dette er som følge av ny trossamfunnslov, hvor statskirkeordningen ble avviklet. Kirker fra før 1850 har blitt behandlet som om de er fredet, men uten en klar hjemmel. Et godt hjemmelsgrunnlag er viktigere nå som statskirken er avviklet.

Forenkla fredning innføres som ny hjemmel, hvor myndigheten ligger hos fylkeskommunen og Sametinget. I dag kan man verne kulturminner og kulturmiljø gjennom fredning ved enkeltvedtak og gjennom reguleringsplan, og forenkla fredning vil være et nytt verktøy for å verne kulturminner og -miljø.

Det foreslås endring i loven som gjelder tiltak på bygninger eldre enn 1850. Der det nå kun er meldeplikt for søknad om tiltak for disse bygningene, vil kommunen måtte ha samtykke fra kulturmiljømyndighetene for å kunne gi tillatelse til tiltak dersom det dreier seg om rivning eller vesentlig endring av byggverk.

1.3 Forslag til endringer i plan- og bygningsloven

Utvalget kommer også med en rekke anbefalinger for å styrke plan- og bygningsloven på kulturmiljøområdet. Disse endringene vil ikke tre i kraft gjennom dette lovforslaget, men må skje i en egen prosess i etterkant. De viktigste av de foreslåtte endringene gjengis under.

Det foreslås endringer som utvider muligheten til å gi bindende bestemmelser for hensynssone kulturmiljø i kommuneplanens arealdel. Kommunene har i dag hjemmel til å gi slike bestemmelser i randsonen til nasjonalparker og landskapsområder, mens endringen gir kommunene mulighet til å sikre et større område rundt et fredet kulturmiljø.

Utvalget har foreslått å endre hjemmelen som kommunen har til å gi generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel, slik at kommunen kan gi bestemmelser knytta til bevaring av kulturmiljøer og riveforbud i enkelte områder, uavhengig av områdenes planstatus.

Det foreslås et nytt ledd i § 29-2, en paragraf som fra før omhandler visuelle kvaliteter i byggesaker. Nytt ledd gir hjemmel til å avslå søknader om rivning av bygninger med kulturhistorisk verdi.

For å forhindre spekulativt forfall av bevaringsverdige bygninger foreslås det en ny hjemmel slik at kommunen kan pålegge vedlikehold. Denne muligheten har ikke kommunen i dag med mindre det fremgår av bestemmelsene i kommuneplanen.

Utvalget har foreslått en endring i ordlyden til § 31-4 som omfatter unntak fra tekniske krav for byggverk som blir gjenreist etter skade eller brann. I dag gjelder bestemmelsen om unntak kun for eksisterende byggverk.

Vurdering

2.1 Forslag til ny kulturmiljølov

Det foreslåtte utkastet til ny kulturmiljølov bygger i stor grad på gjeldende lovverk, men innebærer en del endringer som vil være positivt for bevaring av kulturhistoriske verdier. Det foreslås ikke noen særlig utvidelse av kommunens ansvar innen kulturminnefeltet sammenlignet med dagens situasjon.

Lovforslaget legger vekt på at det er et felles ansvar å ta vare på kulturmiljøet. Kommunedirektøren mener det er positivt at lovens formålsparagraf understreker at forvaltning av kulturmiljø er et felles ansvar. Dette bidrar til å tydeliggjøre og styrke det kollektive ansvaret for kulturminnevern.

Kommunedirektøren vurderer det som positivt at det nå foreslås en ny lov, da samfunnet har gjennomgått omfattende endringer siden den gjeldende loven ble vedtatt i 1978. Det er også positivt at loven klargjør myndighetsansvaret, noe som vil gjøre det enklere for både innbyggere og kommunen å forholde seg til én tydelig myndighet, fremfor flere ulike instanser.

Flytting av fredningsgrensen for automatisk fredede kulturminner vil ikke ha store konsekvenser for bygningsarven, men for arkeologien vil det ha stor betydning. Det vil medføre et sterkere vern av etterreformatoriske kulturminner og spesielt med tanke på de store bydannelsene. Det vil føre til en større grad av funn ved arkeologiske undersøkelser, og det kan også omfatte eksempelvis hustufter og andre rester etter bosetning fra tidlig 1600-tall. For Eidsvoll er det vanskelig å si hvilke konsekvenser dette vil ha, men det vil sannsynligvis merkes mest i de områdene det skal gjøres tiltak som uansett krever arkeologiske undersøkelser.

Forenkla fredning er et nytt verktøy som supplerer mulighetene for å verne bygg. Vanligvis skjer vern gjennom reguleringsplan eller ordinær fredning ved enkeltvedtak. Ofte har fylkeskommunen en klar anbefaling om bevaring, men hvor kulturminnene ikke når opp til terskelen om ordinær fredning fra Riksantikvaren. Disse kulturminnene faller ofte mellom to stoler, og ved at fylkeskommunen kan benytte seg av forenkla fredning vil dette kunne sikre vern av sårbare kulturminner. Dette ser kommunedirektøren på som et godt virkemiddel for å ta vare på viktige kulturmiljøer i fremtiden.

Kommunen er i dag pliktig å sende alle søknader om tiltak på bygninger eldre enn 1850 til fylkeskommunen for uttalelse. Det er imidlertid ingen krav til at kommunen skal følge fylkeskommunens råd i disse sakene. For å sikre tap av de eldste bygningene med høy kulturhistorisk verdi er det derfor foreslått at det må foreligge et samtykke fra fylkeskommunen for å kunne gjøre vesentlige endringer eller rivning av bygg fra før 1850. Dersom fylkeskommunen ikke gir samtykke, må de igangsette fredningssak (forenkla fredning). Denne endringen vil gi sterkere vern for eldre bebyggelse, men vurderes ikke til å medføre store konsekvenser for Eidsvoll, da det svært sjeldent kommer søknader om rivning eller vesentlig endring av bygg eldre enn 1850.

2.2 Forslag til endringer i plan- og bygningsloven

Utvalgets forslag til endringer i plan- og bygningsloven vil ikke tre i kraft sammen med ny kulturmiljølov, men varsler viktige justeringer som kan få betydning for kommunens fremtidige plan- og byggesaksarbeid.

Det er positivt at kommunen foreslås å få utvidet adgang til å fastsette bindende bestemmelser i hensynssoner for kulturmiljø i kommuneplanens arealdel. Dette vil gi kommunen bedre muligheter til å sikre områder rundt fredede kulturmiljøer og til å bevare historiske helheter, noe som styrker både forutsigbarheten og vernet.

Kommunedirektøren vurderer det også som en klar styrke at kommunen kan få generell hjemmel til å fastsette bestemmelser om bevaring og riveforbud. Dette vil gi kommunen et mer fleksibelt og effektivt verktøy, særlig i områder der det ikke foreligger detaljregulering, og gjør det mulig å sikre verdifulle kulturmiljøer. Formuleringen er imidlertid noe uklar (§ 11-9 nr.7): *riveforbud knyttet til nærmere bestemte områder, men uavhengig av plankategorier eller planområder*. Begrepet plankategori er ikke et begrep som brukes i arealplanleggingen. Dersom det er snakk om hvilken type plan eller status, bør det benyttes plantype eller planstatus i lovteksten.

Forslaget om å tilføye et nytt ledd i § 29-2, som gir hjemmel til å avslå søknader om rivning av bygninger med kulturhistorisk verdi, vil gi kommunen en tydeligere juridisk forankring. Det gjør det enklere å stå i vanskelige saker der hensynet til bevaring må veies mot eiers ønske om utvikling.

Videre vurderes det som positivt at kommunen i fremtiden kan få mulighet til å pålegge vedlikehold av bevaringsverdige bygninger, også der dette i dag ikke er hjemlet i kommuneplanen. En slik hjemmel vil kunne motvirke spekulativt forfall og bidra til å sikre at viktige kulturmiljøer ikke går tapt.

Endringen i § 31-4, som omfatter unntak fra tekniske krav ved gjenoppbygging etter skade eller brann, vurderes som en hensiktsmessig presisering. I dag gjelder unntaksbestemmelsen kun for eksisterende byggverk, og det er derfor positivt at den også blir gjeldende for gjenreising av skadde/nedbrente bygg.

Samlet sett vurderer kommunedirektøren at disse forslagene vil gi kommunen et tydeligere handlingsrom og bedre verktøy til å ivareta kulturmiljøet som en del av helhetlig samfunnsutvikling.

Økonomiske konsekvenser

Det vurderes ikke til at lovforslaget vil ha noen økonomiske konsekvenser for Eidsvoll kommune.

Alternativer

Det foreslås at saksframlegget sendes som kommunens høringsinnspill.

Konklusjon

Kommunedirektøren ser positivt på forslaget til ny kulturmiljølov. Selv om loven bygger på dagens regelverk, inneholder den flere nyttige grep som styrker bevaring av kulturmiljøer – blant annet gjennom forenklet fredning og tydeligere ansvarsfordeling.

De foreslåtte endringene i plan- og bygningsloven gir kommunen bedre verktøy – som mulighet for å styre riveforbud, pålegge vedlikehold etc. Det gir større handlingsrom for å ta vare på lokal kulturarv i arealplanleggingen.

Samlet sett vurderer kommunedirektøren at både den nye kulturmiljøloven og de foreslåtte endringene i plan- og bygningsloven gir kommunen et styrket grunnlag for å bevare og utvikle kulturmiljøer som en del av helhetlig og bærekraftig samfunnsutvikling.

Vedlegg:

Høringsbrev NOU 2025_3 Ny kulturmiljølov (1)

PS 25/51 Høringsuttalelse ny kulturmiljølov 02.09.2025 Hovedutvalg for kultur og medborgerskap

Behandling

Alternativt forslag til høringsuttalelse, foreslått av Thomas Jacobsson, Fremskrittspartiet

Eidsvoll kommune støtter målet om å bevare viktige kulturminner som del av vår felles historie og identitet. Samtidig må lovverket balansere vern med lokal utvikling, økonomisk bærekraft og respekt for privat eiendomsrett.

Vi ønsker en kulturminnelov som styrker lokalsamfunnet gjennom prinsippet "vern gjennom bruk", og som gir rom for utvikling av både bygd og by. Beslutninger om arealbruk bør tas nærmest mulig de berørte, og kommunene må ha reell myndighet i plansaker. Tidsfrister bør innføres for å sikre fremdrift, og staten må vise tillit til kommunenes evne til å balansere ulike hensyn.

Privat eiendomsrett må respekteres. Ingen grunneiere bør lide økonomisk tap som følge av vern uten rettferdig kompensasjon. Vi støtter Riksantikvarens forslag om lovfestet rett til tilskudd ved antikvariske merkostnader. Dispensasjon bør kunne gis der tiltak ikke vesentlig skader kulturminneverdien, og prosessene må være åpne og rettferdige.

Kommunene står overfor store økonomiske utfordringer. Staten bør kompensere når nasjonale verneinteresser begrenser utvikling, og nye krav må være kostnadsnøytrale. Kommunene kan ikke pålegges oppgaver som øker utgiftene uten tilsvarende inntekter.

Kulturarv er en ressurs for lokalsamfunnet. Vern bør skje i dialog med innbyggerne, og frivillig innsats og samarbeid med lokale aktører bør stimuleres. Kulturminner kan styrke identitet og tilhørighet, og bidra til reiseliv og næringsutvikling.

Oppsummert ønsker Eidsvoll kommune en lov som ivaretar verneinteresser i samspill med lokaldemokrati, økonomisk bærekraft og eiendomsrett – slik at kommunene får den tilliten de fortjener.

Votering:

Kommunedirektørens innstilling ble satt opp mot forslaget fremmet av Thomas Jacobsson (FrP) og fikk 4 (SV 1, AP 3) stemmer og falt.

HKM - 25/51 Vedtak:

Eidsvoll kommune støtter målet om å bevare viktige kulturminner som del av vår felles historie og identitet. Samtidig må lovverket balansere vern med lokal utvikling, økonomisk bærekraft og respekt for privat eiendomsrett.

Vi ønsker en kulturminnelov som styrker lokalsamfunnet gjennom prinsippet "vern gjennom bruk", og som gir rom for utvikling av både bygd og by. Beslutninger om arealbruk bør tas nærmest mulig de berørte, og kommunene må ha reell myndighet i plansaker. Tidsfrister bør innføres for å sikre fremdrift, og staten må vise tillit til kommunenes evne til å balansere ulike hensyn.

Privat eiendomsrett må respekteres. Ingen grunneiere bør lide økonomisk tap som følge av vern uten rettferdig kompensasjon. Vi støtter Riksantikvarens forslag om lovfestet rett til tilskudd ved antikvariske merkostnader. Dispensasjon bør kunne gis der tiltak ikke vesentlig skader kulturminneverdien, og prosessene må være åpne og rettferdige.

Kommunene står overfor store økonomiske utfordringer. Staten bør kompensere når nasjonale verneinteresser begrenser utvikling, og nye krav må være kostnadsnøytrale. Kommunene kan ikke pålegges oppgaver som øker utgiftene uten tilsvarende inntekter.

Kulturarv er en ressurs for lokalsamfunnet. Vern bør skje i dialog med innbyggerne, og frivillig innsats og samarbeid med lokale aktører bør stimuleres. Kulturminner kan styrke identitet og tilhørighet, og bidra til reiseliv og næringsutvikling.

Oppsummert ønsker Eidsvoll kommune en lov som ivaretar verneinteresser i samspill med lokaldemokrati, økonomisk bærekraft og eiendomsrett – slik at kommunene får den tilliten de fortjener.

PS 25/69 Høringsuttalelse ny kulturmiljølov

02.09.2025 Hovedutvalg for samfunn og næring

Behandling

Nytt høringsforslag fra H og FrP, foreslått av Øyvind Blakset, Fremskrittspartiet
Eidsvoll kommune støtter målet om å bevare viktige kulturminner som del av vår felles historie og identitet. Samtidig må lovverket balansere vern med lokal utvikling, økonomisk bærekraft og respekt for privat eiendomsrett.

Vi ønsker en kulturminnelov som styrker lokalsamfunnet gjennom prinsippet "vern gjennom bruk", og som gir rom for utvikling av både bygd og by. Beslutninger om arealbruk bør tas nærmest mulig de berørte, og kommunene må ha reell myndighet i plansaker. Tidsfrister bør innføres for å sikre fremdrift, og staten må vise tillit til kommunenes evne til å balansere ulike hensyn.

Privat eiendomsrett må respekteres. Ingen grunneiere bør lide økonomisk tap som følge av vern uten rettferdig kompensasjon. Vi støtter Riksantikvarens forslag om lovfestet rett til tilskudd ved antikvariske merkostnader. Dispensasjon bør kunne gis der tiltak ikke vesentlig skader kulturminneverdien, og prosessene må være åpne og rettferdige.

Kommunene står overfor store økonomiske utfordringer. Staten bør kompensere når nasjonale verneinteresser begrenser utvikling, og nye krav må være kostnadsnøytrale. Kommunene kan ikke pålegges oppgaver som øker utgiftene uten tilsvarende inntekter.

Kulturarv er en ressurs for lokalsamfunnet. Vern bør skje i dialog med innbyggerne, og frivillig innsats og samarbeid med lokale aktører bør stimuleres. Kulturminner kan styrke identitet og tilhørighet, og bidra til reiseliv og næringsutvikling.

Oppsummert ønsker Eidsvoll kommune en lov som ivaretar verneinteresser i samspill med lokaldemokrati, økonomisk bærekraft og eiendomsrett – slik at kommunene får den tilliten de fortjener.

Kommunedirektørens innstilling ble satt opp mot forslaget fra H og FrP fremmet av Øyvind Blakset (FrP). Forslaget fra H og FrP ble vedtatt mot 2 (SV og MDG) stemmer.

HSN - 25/69 Vedtak:

Eidsvoll kommune støtter målet om å bevare viktige kulturminner som del av vår felles historie og identitet. Samtidig må lovverket balansere vern med lokal utvikling, økonomisk bærekraft og respekt for privat eiendomsrett.

Vi ønsker en kulturminnelov som styrker lokalsamfunnet gjennom prinsippet "vern gjennom bruk", og som gir rom for utvikling av både bygd og by. Beslutninger om arealbruk bør tas nærmest mulig de berørte, og kommunene må ha reell myndighet i plansaker. Tidsfrister bør innføres for å sikre fremdrift, og staten må vise tillit til kommunenes evne til å balansere ulike hensyn.

Privat eiendomsrett må respekteres. Ingen grunneiere bør lide økonomisk tap som følge av vern uten rettferdig kompensasjon. Vi støtter Riksantikvarens forslag om lovfestet rett til tilskudd ved antikvariske merkostnader. Dispensasjon bør kunne gis der tiltak ikke vesentlig skader kulturminneverdien, og prosessene må være åpne og rettferdige.

Kommunene står overfor store økonomiske utfordringer. Staten bør kompensere når nasjonale verneinteresser begrenser utvikling, og nye krav må være kostnadsnøytrale. Kommunene kan ikke pålegges oppgaver som øker utgiftene uten tilsvarende inntekter.

Kulturarv er en ressurs for lokalsamfunnet. Vern bør skje i dialog med innbyggerne, og frivillig innsats og samarbeid med lokale aktører bør stimuleres. Kulturminner kan styrke identitet og tilhørighet, og bidra til reiseliv og næringsutvikling.

Oppsummert ønsker Eidsvoll kommune en lov som ivaretar verneinteresser i samspill med lokaldemokrati, økonomisk bærekraft og eiendomsrett – slik at kommunene får den tilliten de fortjener.